

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балабақшада эксперимент әдістерін жүргізу: Балалардың танымдық қабілеттерін дамыту жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ
16.03.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/176875/>**Мұхамед Алмагүл****Лауазымы Тәрбиеші****Алматы облысы, Жамбыл ауданы****«Ақбота» бөбекжайы**

Кіріспе: Балабақшада балалардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ерекше мән беріледі. Бұл мақсатқа жетудің тиімді жолдарының бірі – эксперимент әдісін қолдану. Эксперимент арқылы балалар қоршаған орта туралы ақпаратты өздігінен зерттеп, табиғат құбылыстарын түсініп, ғылыми тұрғыдан ойлауды үйренеді. Эксперимент әдісі балалардың белсенділігін арттырып, олардың өмірде қолданатын дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Негізгі бөлім:**Эксперимент әдісінің ерекшеліктері.**

Эксперимент – балаларды белсенді танымдық әрекетке тартатын, олардың қоршаған ортаны зерттеуге қызығушылығын оятатын әдіс. Эксперимент барысында бала белгілі бір құбылыстарды бақылап, олардың арасындағы байланысты анықтайды. Бұл әдіс баланың ойлау жүйесін дамытып қана қоймай, сонымен қатар шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін арттыруға көмектеседі. Эксперименттің басты ерекшелігі – балалар тәжірибелік жолмен белгілі бір құбылысты зерттейді, оны өз бетінше тексеріп, нәтижелерін бақылауға мүмкіндік алады. Балалар жаңа мәліметтерді өздерінің бақылаулары мен тәжірибелерінің нәтижесінде алады. Тәрбиеші балаларға тек бағыт-бағдар беріп, қажетті құралдармен қамтамасыз етіп отырады, ал негізгі әрекетті бала өз бетінше орындайды.

Эксперимент әдісінің мақсаты мен міндеттері

Эксперимент әдісінің негізгі мақсаты – балалардың танымдық белсенділігін арттыру, оларды зерттеу қызметіне қызықтыру және қоршаған ортаны тереңірек түсінуге көмектесу. Бұл әдіс балада зерттеушілік дағдысын қалыптастырып, шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауды дамытады.

Эксперимент әдісінің міндеттері:

- Балаларға ғылыми таным негіздерін үйрету;
- Зерттеу процесінде логикалық және аналитикалық ойлауды дамыту;
- Қоршаған ортаны бақылау және зерттеу дағдыларын қалыптастыру;
- Балалардың шығармашылық қабілеттерін арттыру;
- Қоғамдық құбылыстар мен табиғат заңдылықтарын түсінуге көмектесу.

Эксперимент әдісін қолданудың артықшылықтары

Қызығушылықты ояту: Эксперимент баланы қоршаған ортаға қызығушылық танытуға итермелейді. Балаларға құбылыстарды зерттеу, заттардың қасиеттерін бақылау және нәтижелерді өз көзімен көру ерекше әсер қалдырады.

Логикалық ойлауды дамыту: Тәжірибе барысында балалар гипотеза құрып, оны тексеріп, логикалық қорытынды жасайды. Бұл баланың ойлау қабілетін дамытады.

Зерттеу дағдыларын қалыптастыру: Эксперимент әдісі балаларға зерттеудің негізгі кезеңдерін түсінуге көмектеседі. Оларға проблеманы анықтау, гипотеза ұсыну, тәжірибе жүргізу және қорытынды жасау сияқты әрекеттерді үйретеді.

1. Өз бетінше әрекет ету: Балалар эксперимент барысында өз бетінше шешім қабылдауды үйренеді, олар тәжірибе нәтижелерін талдап, қорытынды жасауға үйренеді.
2. Шығармашылықты дамыту: Эксперимент кезінде балаларға жаңа идеялар келуі мүмкін, олар белгілі бір заттардың ерекше қасиеттерін байқап, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады.

Эксперимент әдісін жүргізу кезеңдері.

Эксперимент жүргізу барысында бірнеше кезеңді сақтау маңызды. Бұл кезеңдер балаларға зерттеу процесін жүйелі түрде түсінуге көмектеседі.

1. **Мәселені қою** – Балаларға белгілі бір мәселені шешуге бағытталған тапсырма беріледі. Бұл мәселе олардың қызығушылығын оятып, тәжірибе жасауға ынталандыруы керек. Мысалы, «Неліктен суды қатырған кезде ол мұзға айналады?» немесе «Өсімдікке жарық қажет пе?» деген сұрақтар қою арқылы балаларды зерттеу әрекетіне бағыттауға болады.
2. **Гипотеза ұсыну** – Тәрбиеші балалармен бірге тәжірибе алдында болжам

жасайды. Балалар тәжірибе нәтижесінде не болатынын болжап, өз нұсқаларын ұсынады. Бұл кезең олардың ойлау қабілетін дамытады.

3. **Тәжірибені жоспарлау** – Тәрбиеші балаларға тәжірибені қалай жүргізу керектігін түсіндіріп, қажетті құралдарды дайындауды үйретеді. Тәжірибе жүргізу жоспары алдын ала жасалады, және тәжірибенің әр қадамы балаларға түсінікті болуы тиіс.
4. **Тәжірибе жүргізу** – Балалар тәжірибе жасап, оның нәтижелерін бақылайды. Бұл кезеңде балалардың бақылау, талдау және бағалау дағдылары дамиды. Мысалы, тәжірибе жасау арқылы балалар өсімдіктің өсуіне жарықтың қалай әсер ететінін анықтай алады.
5. **Нәтижені талқылау** – Балалар тәжірибе нәтижесін талдап, тәжірибеде нені байқағандарын айтып береді. Бұл кезеңде тәрбиеші балалардың ой-пікірлерін жинақтап, қорытынды жасауына көмектеседі.
6. **Қорытынды жасау** – Эксперименттің соңында балалар тәжірибе нәтижелерін салыстырып, өз гипотезаларының дұрыс немесе бұрыс екенін анықтайды. Бұл кезеңде балалар өз тәжірибелерін қайта бағалап, қорытынды жасайды.

Эксперимент әдісін ұйымдастырудың практикалық мысалдары

Өсімдіктердің өсуі: Балаларға әртүрлі жағдайлардағы өсімдіктерді бақылатып, олардың өсуіне жарық, су және топырақтың әсерін зерттеу тапсырмасы беріледі. Мысалы, бір өсімдікке күнде су құйып, жарыққа қойса, екіншісіне су құймай, жарықсыз жерде өсіріп, олардың айырмашылығын бақылау арқылы тәжірибе жасатуға болады.

Судың физикалық қасиеттері: Балалар судың қатуы мен қайнау процесін зерттеп, оның температураға қалай әсер ететінін түсінеді. Олар суды мұзға айналдыру немесе қайнату арқылы тәжірибе жүргізеді.

Ауаның қасиеттерін зерттеу: Балаларға ауаның салмағы бар екенін көрсету үшін тәжірибе жасауға болады. Олар шарларды үрлеп, ауаның көлемін және салмағын өлшеп, оның көрінбейтін, бірақ бар екенін түсінеді.

Қорытынды

Балабақшадағы эксперимент әдісі – балалардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді құралы. Бұл әдіс баланың қоршаған орта туралы түсінігін кеңейтіп, зерттеу дағдыларын қалыптастырады. Эксперимент арқылы балалар өз беттерінше мәселе қойып, оны шешу жолдарын табуға, өз ойларын нақтылап, қорытынды жасауға дағдыланады. Эксперимент жүргізу барысында балалар жаңа ақпараттарды өздері табады, бұл олардың танымдық қызығушылығын арттырып, болашақта ғылыми ойлау дағдыларын дамытуға негіз болады. Эксперимент әдісін балабақшада жүйелі түрде қолдану балаларды жан-жақты дамытып, олардың өз

бетінше әрекет ету, ойлау және шешім қабылдау қабілеттерін қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ – 2018. – №. 3. – С. 90-93.
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.
3. Темирова Л. Ж., Темирова Л. Ж. Мектеп жасына дейінгі баланың танымдық белсенділігін дамыту //образование в XXI веке. – 2022. – С. 99-105.
4. Капенова А. А., Калипанова К. Т. ӘОЖ 372 Ізденушілік әрекет барысындағы баланың танымдық белсенділігін дамыту
5. Интернет желісі

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.